

M I C A L E T T E A T R E

Propostes didàctiques

*La llegenda del
drac i la princesa*

Elaborades per Vicent Berenguer i Jordi Garcia

LA LLEGENDA DEL DRAC I LA PRINCESA

D E S C R I P C I Ó

Autors: *Vicent Berenguier i Jordi Garcia*

Il·lustrador: *Josep Vicó*

Introducció i propostes d'escenificació:

Vicent Berenguier i Jordi Garcia

Edicions Bromera / Alzira, 1996

Col·lecció: «MICALLET TEATRE», núm. 7

Format: 20,5 x 13 cm., 80 pàgs.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: a partir de deu anys. Encara que la seua representació escènica, potser, és més factible amb xiquets i xiquetes de major edat, no hem d'oblidar que aquest text teatral és també un text literari i, com a tal, es pot llegir independentment de la seua escenificació. En conseqüència, per la seua estructura narrativa senzilla i pel seu contingut irònic i reivindicatiu del valor de les dones és un llibre apte per a ser llegit per l'alumnat del tercer cicle de l'Educació Primària.

RESUM ARGUMENTAL

En un país imaginari hi ha un poble on la gent viu pacíficament dels seus oficis: llauradors, ferrers, forners, teixidors, sabaters, etc. Tenen un rei, una reina i, a més, una princesa. És una família reial un poc especial.

Any darrere any, hi viuen sotmesos al cruel desig d'un drac: menjar-se una donzella.

Una vegada més, per donar compliment a aquest desig, se celebra un concurs amb proves eliminatòries en les quals participen un grup de joves donzelles. Aquest any, per diverses raons, la princesa és seleccionada per a l'obsequi del drac.

La princesa és conduïda al cor del bosc, davant de la cova del drac ferotge, on esperarà el terrible encontre asseguda a l'engronsadora de les víctimes.

La resta de les donzelles intenten ajudar-la amb estratègies diferents, totes elles enginyoses, però no n'hi ha cap que represente una solució definitiva.

Mentre la princesa, tapada per un vel, espera el drac en l'engronsadora, arriba un cavaller estranger que es queda bocabadat en contemplar la bellesa d'aquesta jove.

La princesa s'adona de la presència del cavaller i descobreix a l'instant que els efectes de l'enamorament tornen mig horinot el cavaller. Com que no té un pèl de bleda, aprofitant aquesta circumstància, utilitza el seu encant i enginy, i així aconseguix que el cavaller ocupe el seu lloc en l'engronsadora, sense fer-li sospitar el perill a què queda exposat mentre ella fuig precisament amb el cavall d'ell.

Solfeta, una de les donzelles, apareix allí amb un nou pla per salvar la princesa, sense adonar-se que aquesta ha sigut substituïda pel cavaller, que no entén res del que ella li proposa. Quan ix el drac de la cova, Solfeta posa en marxa el seu pla cantant un rock per fer ballar el drac i esgotar-lo així.

El drac balla i balla sense parar però no s'esgota prou i ataca el cavaller. En el moment en què aquest va a ser devorat, apareix la princesa a galop del cavall i lluita amb el drac fins a ferir-lo de mort.

Els tres personatges tornen al poble on, després de ser rebuts per tots amb alegria, desfan amb un colp d'humor la confusió del rei, la reina i de tots els veïns que creuen en un principi que l'heroi ha sigut el cavaller i no la princesa.

TEMA I INTERÉS DEL LLIBRE

Aquest text és la versió teatral d'una llegenda popular de la nostra cultura. Està construït segons l'estructura dels contes tradicionals. Però hi ha una intencionalitat clara de recreació de la llegenda. Així doncs, el tractament dels personatges, les relacions entre ells i les regles de joc que regulen la vida col·lectiva, i la solució dels conflictes, estan presidits per criteris i valors de signe diferent als que transmeten les narracions clàssiques.

En l'obra destaca el protagonisme de la princesa, que supera l'estereotip d'aquestes narracions clàssiques, on les característiques

que la defineixen són: bellesa, submissió, debilitat, victimisme, estupidesa, tendresa (mal entesa), dependència d'un salvador (el príncep meravellós que té totes les virtuts), etc. En aquesta obra, la princesa, d'una manera especial, i també les altres donzelles apareixen com a persones intel·ligents i enginyoses, solidàries i valentes, que fins a l'últim moment busquen solucions al seu problema sense dependre d'un home que les allibere del perill.

Per reforçar aquest valor, apareix un cavaller caricaturitzat amb els trets tradicionals amb què sol aparèixer en la literatura i el cinema. Tal vegada no caldrà presentar ridículament l'home per fer evident un estil de dona més coherent com a persona, però en aquest cas s'ha decidit d'accentuar els trets dels personatges masculins i femenins per reforçar el missatge de subversió de rols segons el gènere i, alhora, incorporar un estil humorístic a l'obra.

La lectura d'aquesta obra de teatre pot donar peu a parlar d'aquests temes en l'aula. Amb aquest objectiu estan pensades les activitats per a l'alumnat de les qüestions B-1, B-5 i B-6.

En el nivell formal ens sembla d'interés el to humorístic del tractament de la llegenda i la manera amb què al llarg de l'obra es resolen les diferents situacions.

El plantejament d'aquesta obra és una invitació a potenciar el punt de vista divergent i, tot d'una, imaginatiu de la recreació de llegendes o històries clàssiques.

Així, el tema més destacat de l'obra és la superació intel·ligent del conflicte per part de les joves, en situacions on tradicionalment han sigut ajudades per homes. Però també hi ha altres temes com, per exemple:

- l'organització del poble amb un sistema de presa de decisions no autoritari;
- la desmitificació de l'heroi i de la monarquia;
- l'humor, com a estratègia de resolució de problemes i ingredient bàsic que regula la vida col·lectiva;
- etc.

ELS AUTORS

Jordi Garcia Vilar va nàixer el 18 de gener de 1950 a Caldes de Malavella, un poble de la comarca gironina de la Selva conegut per les seues aigües termals i els balnearis de començament de segle. De molt xicotet, la seua família es va traslladar a València, on ha viscut des d'aleshores.

Els seus lligams amb Banyeres de Mariola, d'on és Modesta, la seua muller, i on va conèixer el Vicent Berenguer, l'altre autor, l'han motivat a escriure aquesta obra de teatre.

D'aquest llibret es va escriure una primera versió que es va representar l'any 1980, per les festes de moros i cristians de Banyeres —que es fan en honor de sant Jordi, el seu patró—, pensada com un muntatge de carrer; hi van participar més de cent veïns, acompanyats de la banda de música. L'actual obra només manté alguns elements d'aquella representació, ja que els autors han volgut, amb els elements de la coneguda llegenda, construir un espectacle que s'acoste el més possible a la sensibilitat actual.

Jordi és mestre i la major part dels seus anys de docència s'ha dedicat als xiquets i les xiquetes amb dificultats de tot tipus. De fet, en el contacte amb les escoles de població socialment més marginal és on més ha gaudit professionalment.

Durant vuit anys ha treballat en la formació permanent del professorat al Centre de Professorat Parc del Molí, de Godella, des d'on ha creat i ha impulsat d'una manera especial programes d'animació a la lectura com: *Cocollibre*, *Les maletes viatgeres*, *Bon dia*, *Biblioteca*, o *Des de casa, pel camí del bosc fins al castell*.

Ha escrit dos contes i tots dos han estat lligats i motivats pel seu treball directe amb els xiquets i les xiquetes. El primer d'ells va ser *El laberint i la lluna*, editat per la Conselleria d'Educació (1984), amb motiu d'una campanya d'integració dels discapacitats. L'altre, *Cocodrill Cocollibre*, editat per Edicions de la Guerra (1992), va nàixer en la pràctica diària de l'escola per motivar l'ús de la biblioteca i la lectura.

El teatre és una de les seues grans aficions. Va formar part d'algun grup de teatre independent (1975) i, també, sobretot al llarg dels vint i cinc anys que porta treballant amb xiquets i xiquetes, ha treballat el teatre a l'escola i ha dirigit molts muntatges.

Ballar i pintar són altres de les aficions preferides a què dedica moltes hores del seu temps.

La llegenda del drac i la princesa és la primera obra de teatre que publica.

Vicent Berenguer Micó va nàixer el 12 de novembre de 1955 a Banyeres de Mariola, a la comarca de l'Alcoià. Ja fa molts anys que viu a València, on es traslladà, en un principi, per fer els estudis de mestre, professió que no va arribar a exercir, ja que va ingressar en l'administració com a traductor de valencià.

A més del que puga desprendre's del que ja s'ha dit relacionat amb Jordi, les seues aficions preferents són caminar pel camp

i llegir. La poesia, entre altres gèneres, l'atrau de manera especial i ha publicat ja més de cinc llibres. Però, a més, ha sigut sempre un impulsor de plataformes literàries i, en aquest sentit, ha participat en les revistes *Daina* (1987-1992) i *Caràcters* (1992-1994). També, des de 1986, fa d'editor d'una col·lecció de poesia, Edicions de la Guerra.

L'ILLUSTRADOR

Josep Vicó i Crespo va nàixer a Quart de Poblet (l'Horta) el 1968. És llicenciat en Geografia i Història per la Universitat de València. La seua dedicació professional s'ha desplegat sobretot en el terreny del disseny i la il·lustració. D'aquesta activitat destaca la seua trajectòria com a cartellista, il·lustrador en publicacions periòdiques i els seus treballs de restauració pictòrica.

SUGGERIMENTS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS

Llegir un text és com fer una excursió. Quan anem d'excursió fem un recorregut per un paratge i anem descobrint tots els elements de la natura que envolten el nostre itinerari. Hi ha elements dels quals ens adonem quasi sense voler, d'altres que percebem perquè posem atenció, i d'altres que ens passen desapercebuts, tot i que hi són, com la resta. El més divertit és quan descobrim coses que no esperàvem i aleshores ens sorprenem agradósament.

Les excursions, les programem i les preparem amb els amics i les amigues, o amb els companys de l'escola i el mestre o la mestra, o amb la família, és clar. Habitualment les fem amb un objectiu comú: volem anar a determinat lloc per a veure alguna cosa molt interessant de la qual ens han parlat i hi volem anar, senzillament, a passar el dia, a descansar, a jugar, a dinar, etc.; sempre volem descobrir coses com els aventurers, conèixer un paisatge nou, caminar, escalar, nadar, coses així.

Llegir és també com fer una excursió on el nostre itinerari és un text, en el qual ens internem amb un objectiu definit.

La llegenda del drac i la princesa és un text teatral. Així com hi ha llocs o paratges diferents, hi ha també textos literaris diferents. No és el mateix fer una excursió a la platja que fer-la a la serra. Tampoc no és el mateix fer la lectura d'un text

dramàtic que la d'un text poètic, narratiu, informatiu, publicitari, etc.

Bàsicament, amb aquesta proposta de treball suggerim com ajudar a fer el passeig a través d'aquesta obra de teatre. Es tracta d'utilitzar estratègies per estimular una lectura del text amb profunditat, ajudar a la seua comprensió facilitant claus d'interpretació dels elements més característics que defineixen un text dramàtic i tot això promovent dues accions de l'alumnat: llegir i parlar, rellegir i reconstruir entre tots la història.

Abans d'entrar de ple en la lectura del text, pot ser útil fer amb l'alumnat una reflexió sobre com *atacar* la lectura d'un text dramàtic. Es podria utilitzar la comparació entre «llegir i anar d'excursió» amb que s'ha iniciat aquest apartat. En aquesta tasca prèvia és important plantejar-se qüestions com:

— Després de conèixer un text dramàtic amb el títol *La llegenda del drac i la princesa*, ¿què espereu trobar-hi?

— ¿Què pretenem amb aquesta lectura? ¿Podem marcar-nos alguns objectius concrets?

— Ens conta una història, ¿quines diferències trobem entre una història contada mitjançant un text dramàtic o narrada amb altres tipus de textos com els contes?

En l'excursió per aquest text dramàtic podem orientar l'atenció de l'alumnat en allò que és específic d'aquest tipus de text i en els seus elements constitutius: personatges, conflicte, espai, temps i tema.

D'aquests elements podríem destacar les següents definicions i característiques. Ara, per preparar la lectura i parlar del text col·lectivament, poden ser-nos útils els aspectes següents:

a) *Els personatges*. Són els qui realitzen l'acció dramàtica. Es defineixen per allò que fan i com ho fan, es caracteritzen per una sèrie d'actituds: nom, edat, trets físics, trets caracterials, situació i classe social, època a què pertanyen, codi de valor i relació amb els altres personatges.

b) *El conflicte*. Sense personatges i sense conflicte no hi ha teatre. S'entén per conflicte tota situació de xoc, desacord, oposició i lluita entre persones o coses.

El conflicte i la seua resolució són allò que dona sentit a la història, allò que provoca i manté en l'espectador l'interès per l'obra de teatre.

c) *Espai*. ¿On es realitza l'acció?

Amb la lectura del text descobrim un espai: l'espai dramàtic.

És l'espai representat en el text, en la intenció prèvia, i el que construïm en la nostra imaginació.

Hi ha un altre espai: l'espai escènic, que és l'espai teatral, és visible i es concreta en l'escenificació.

d) *Temps*. Des del punt de vista didàctic cal distingir entre duració i època.

També en la duració cal diferenciar entre temps dramàtic i temps de ficció.

Temps dramàtic és el temps que dura la representació. El temps de ficció correspon al temps que en la realitat duraria l'acció representada.

L'època fa referència al període històric, al moment en què succeeix l'acció (edat mitjana, segle xx, etc.).

e) *Tema*. És la idea o les idees centrals. Sol sintetitzar la intenció de l'autor.

Una obra dramàtica (com qualsevol obra literària) sovint conté més d'un tema. Cada lector pot rastrejar i trobar-ne molts altres més.

Si utilitzem la comparació d'anar d'excursió pel text, tots aquests elements configuren el paisatge i els éssers vius que ens trobarem. Entre tots ells descobrim una història. De la capacitat d'observació i de l'actitud exploratòria dels lectors «excursionistes» depèn el major o menor plaer d'aquesta lectura. Del professor que fa de guia en aquesta excursió depèn també en gran mesura que els lectors descobrisquen tot el que hi ha en el text, el que tots veuen d'un colp d'ull i el que està amagat i necessita un bon guia coneixedor del terreny que reconduïska l'atenció dels excursionistes.

El professor ha de conèixer el text ben bé per poder ser un bon guia.

Desitgem que l'excursió a través de *La llegenda del drac i la princesa* siga divertida i suggeridora.

Esperem que hi trobareu, evidentment, més d'una sorpresa que faça viure aquesta lectura amb apreciables dosis d'emoció i d'humor.

La proposta B de treball per a l'alumnat s'organitza seguint els elements del text dramàtic que hem descrit.

La proposta C s'ha centrat en suggeriments per treballar el joc *dramàtic*.

La proposta D orienta per tal de treballar els aspectes de l'obra on intervé el llenguatge plàstic.

PROPOSTES DE TREBALL*

(MATERIAL FOTOCOPIABLE)

* L'editor autoritza la reproducció d'aquestes *Propostes de treball* amb finalitats didàctiques, però recorda que no es permet la reproducció, per fotocòpia o altres mitjans, del llibre a què es refereixen aquestes propostes.

A) FITXA DE LECTURA

TÍTOL DE L'OBRA:

AUTORS:

IL·LUSTRADOR/A:

EDICIONS BROMERA

COLLECCIÓ: Núm:

1. Si hagueres de participar en una escenificació de l'obra que has llegit, ¿quin personatge t'agradaria representar? Explica per què.

.....
.....
.....

2. Conta, amb les teues paraules, l'episodi del llibre, l'escena o el fet ocorregut que més t'haja agradat i explica per què.

.....
.....
.....
.....

3. Fes una valoració crítica de l'obra i expressa la teua opinió: si la seua lectura és agradable o no, si creus que és vàlida per a recomanar-la als teus amics i companys, etc.

.....
.....
.....

B) ¿QUÈ TROBEM EN EL TEXT?

1) La manera de ser i de comportar-se els personatges d'aquesta obra no correspon a allò que habitualment sol passar en les narracions populars i tradicionals. Escriu el

que has vist diferent d'aquestes narracions en els personatges principals:

Les donzelles:

El rei i la reina:

La princesa:

El cavaller:

El drac:

2) El que fa la història interessant és la manera de resoldre el conflicte que hi apareix.

¿Quin és el conflicte que dóna vida a aquesta història?

Hi ha diferents moments al llarg de l'obra en què es pretén resoldre el conflicte de diferents maneres. ¿Què t'ha semblat més intel·ligent i enginyós en les propostes dels moments diferents en què els personatges han intentat resoldre el conflicte?

3) De segur que, quan has llegit la història, t'has imaginat els espais on passaven els fets.

¿Com t'imagines la plaça del poble amb el palau del rei? ¿Són pareguts a alguna plaça del poble que coneixes,

a algun palau que has vist en la realitat? ¿Te'ls imagines com algun palau i algun poble d'una pel·lícula que has vist?

.....
.....

¿Com t'imagines la cova del drac i el bosc on es troba? ¿Has visitat alguna vegada una cova? ¿Has vist coves en les pel·lícules? ¿Recordes la descripció d'alguna cova en algun conte? ¿T'imagines la cova del drac com alguna de les que coneixes?

.....
.....

4) Encara que la història sembla que succeeix en l'època durant l'edat mitjana o en el Renaixement, l'obra està situada en un temps històric indefinit. ¿No et sembla que hi ha algunes situacions, fets, maneres de relacionar-se i característiques dels personatges que fan pensar en l'època actual? ¿Podries dir-ne alguna d'aquestes?

.....
.....

¿Coneixeu altres rondalles populars, contes o llegendes, on es dona també el triangle: donzella, heroi, monstre?

.....
.....

5) En aquesta obra cal que estigues atent al tractament dels diferents personatges i de com es resolen les situacions de conflicte. El fil argumental que condueix l'obra dona la volta a la llegenda i, així, la víctima es converteix en heroïna.

Parla amb els teus companys sobre tot això. Mireu de preparar les contestacions individualment o en grup per tal de contar-les en la classe a la resta de companys.

¿Què us sembla la manera de resoldre col·lectivament l'elecció de la donzella que ha d'oferir-se al drac?

¿Què us semblen les relacions entre el rei i la reina?

¿T'agrada com resolen les donzelles i la princesa el conflicte? ¿Prefereixes una altra reacció més passiva i victimitista? ¿Què destacaries del seu comportament? ¿Com reaccionaries tu en la seua situació?

¿Què penses del cavaller?

6) En la tradició oral i en els contes de la nostra cultura, els relats on apareix un cavaller que salva una donzella d'un greu perill, normalment d'un animal ferotge, són molt freqüents.

Els autors d'aquesta obra s'han inspirat en un d'ells: en el relat de la coneguda llegenda de sant Jordi. Aquest sant és el patró de molts pobles, entre ells també Banyeres de Mariola (Alacant), on es representa el sant matant el drac. La llegenda, en resum, conta que el sant en una ocasió va salvar una princesa que havia de lliurar-se al drac, cosa que passava cada any amb una jove del poble.

Com és ben sabut, sant Jordi també és el patró d'Alcoi, encara que aquest sant alcoià es representa, com en algun altre lloc, matant moros. I encara que s'ha oblidat quasi per complet, a la ciutat de València, la festa de sant Jordi ja se celebrava l'any 1343, però acabà substituint-lo sant Vicent Màrtir.

Arreu d'Europa sant Jordi és venerat com a protector del blat i dels grans en general. El nom Jordi, originàriament, equival a llaurador o camperol, a través del grec, procedent de Geòrgia, terra on el cultiu de cereals té molta importància.

Sembla que sant Jordi és el succedani d'una antiga

divinitat agrària molt arcaica, afavoridora del traspàs de l'hivern a la primavera. També hi ha apuntada alguna relació amb l'heroi mític grec Teseu que, entre altres coses, va matar el monstre i va alliberar Ariadna.

El paper que fa l'heroi d'aquest tipus de narracions no correspon amb el tipus de cavaller que apareix en aquesta obra de teatre. També passa això amb el tipus de princesa i de donzelles d'aquesta història. De tot això hem parlat i escrit en contestar la qüestió primera d'aquesta proposta de treball. Però ara has d'investigar.

Escriu el nom d'algunes llegendes típiques o populars del teu poble, comarca o país. Pregunta a la teua família, al teu mestre o mestra o a qualsevol persona que consideres entesa i demana'ls ajuda. Pots també buscar pel teu compte en la biblioteca de l'escola o en altres biblioteques a l'abast.

Reescriu la llegenda que més t'haja agradat, però adapta-la un poc a la nostra època. És a dir, modernitza-la com ho han fet els autors de *La llegenda del drac i la princesa*.

C) JOCS DRAMÀTICS

És possible que el teu grup-classe haja decidit representar l'obra. En aquest cas cal organitzar el treball en funció d'aquesta representació.

Tant si heu de representar-la com si només heu de llegir-la, pot ser divertit que amb les orientacions del vostre mestre o mestra feu alguns jocs dramàtics com, per exemple, els que us proposem a continuació.

Prèviament a tots ells us distribuïu els personatges entre vosaltres. Tots aquests jocs que us proposem els heu de fer com si fóreu el personatge que us ha pertocat representar. Per la qual cosa és important que el conegueu bé. També podeu anar canviant de personatges al llarg dels diferents jocs dramàtics.

I. JOCS DE MOVIMENT

1) Fer moviments senzills amb una part del cos cada vegada: rodar el cap, alçar els braços, una cama, l'altra... Després, coordinar diversos moviments alhora: alçar la cama esquerra i rodar els muscles, alçar la cama dreta i el braç esquerre...

2) Realitzar els mateixos moviments amb ritme. Es parteix suggerint un ritme senzill per arribar al moment en què són els participants els que fan el ritme.

3) Imitar els gestos de les accions quotidianes amb diferents velocitats: la velocitat és indicada per un xiquet o xiqueta (càmera lenta, normal o a tota màquina). Afegir una altra variant com si es tractara d'una pel·lícula: marxa avant o marxa arrere.

4) Fer desplaçaments: caminar, córrer, trotar, saltar, esmunyir-se, rodar... Afegir les variants de l'exercici anterior.

II. JOCS DE SONORITZACIONS

1) Dir frases fetes o recitar una de les cançons investigant l'obra: dir-ho de diverses maneres, intentant desbloquejar possibilitats vocals inutilitzades, dir-ho a poc a poc, de pressa, vocalitzar molt, etc.

2) Fer el soroll d'algunes manifestacions fisiològiques sonores, mentre fem les accions:

Badallar	Singlotejar	Carraspejar	Tossir
Glopejar	Xuclar	Mastegar	Mocar-se
Eructar	Roncar		

III. IMPROVISAR

1) Per a improvisar, cada alumne s'ha de concentrar individualment en el personatge elegit per tal de concretar: manera d'anar anant i trets més típics, gestos, trets de caràcter, manera de parlar, mirar, escoltar...

2) A continuació comenceu a desplaçar-vos per l'aula interpretant el personatge.

3) Els diferents personatges es relacionen entre si: entaulen converses, tracten de presentar-se, realitzen accions en comú suggerides per l'animador, etc. S'ha de procurar mantenir durant tota la improvisació els trets adoptats al començament.

IV. DRAMATITZAR

Se seleccionen fragments breus de l'obra de teatre i els alumnes que representen els personatges que intervien en cada fragment preparen la seua representació per a la resta.

D) UTILITZACIÓ DEL LENGUATGE PLÀSTIC

1) Individualment podeu fer un carnet d'identitat amb el retrat del personatge elegit per cadascú per tal de presentar-lo a la resta del grup.

2) Dissenyeu el vestuari dels personatges. Podeu fer-ho en grups, dibuixeu possibilitats diferents per a cada personatge. Després es pot exposar en la classe i decidir entre tots el més adequat.

3) Dissenyeu els esbossos del que podrien ser els decorats. Es pot fer una maqueta.

4) Feu uns titelles (plans o amb volum) per a fer després una representació amb titelles d'aquesta obra.

Per a tot això cal posar molta imaginació. Deixeu volar la vostra creativitat i, sobretot, passeu-s'ho bé.

També és important calcular, d'alguna manera, totes les activitats que volem fer i les sessions o classes que hi destinarem.